

Oponentský posudek na diplomovou práci Bc. Romana MACKA *Od sboru k policii. Sonda do života příslušníků policejních složek na konci 80. a na počátku 90. let minulého století prostřednictvím orální historie*. Praha : Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy, 2014. 103 s.

Vedoucí práce: PhDr. Pavel Mücke, Ph.D.

Záměrem předkládané diplomové práce je, podle jejího autora, zmapovat soukromý a pracovní život řadových členů Sboru národní bezpečnosti a posléze Policie České republiky na přelomu 80. – 90. let 20. století na základě životních příběhů získaných metodou orální historie.

Zvolené téma lze bezpochyby považovat za zajímavé a originální, a to jak z hlediska velkých událostních dějin (v tomto případě především listopadu 1989), tak i v rámci dějin každodennosti (specifika socio-profesní skupiny policistů v období tzv. normalizace a transformace). Zkoumané problematice, tj. Sboru národní bezpečnosti a obecně výkonu policejní profese v komunistickém Československu, navíc doposud nebyla v české historiografii věnována větší pozornost (mimo několika dílčích studií k organizaci a struktuře fungování Veřejné bezpečnosti). Bohužel je třeba konstatovat, že autorovi se celkové uchopení a zpracování tématu ne zcela zdařilo.

Diplomant především zvolil pro svou závěrečnou práci netypickou výkladovou strukturu. Text je sice rozdělen na metodologickou a empirickou část, nicméně nevyskytuje se zde žádný oddíl, který by čtenáře podrobněji seznámil s historickým kontextem, resp. v tomto případě tedy alespoň stručnými dějinami policejního sboru po roce 1948 a jeho organizační strukturou a členěním. Je to přitom právě absence historického kontextu, která podle mého názoru významně sráží celkový přínos předkládané práce a redukuje ji na (sice pestrou ale přece jen) mozaiku úryvků z rozhovorů (navíc často velmi rozsáhlých) doplněných o stručný komentář autora.

Za zásadní nedostatek celé práce považuji absenci metodologické části, ve které by autor podrobně rozebral metodologická a teoretická východiska svého výzkumu, tzn. jeho průběh a specifika (např. prostředí bezpečnostní složky, která byla většinou obyvatelstva považována za represivní), způsob kladení otázek, analytické a interpretační postupy a další aspekty výzkumu (např. etické otázky). Práce sice obsahuje stručnou kapitolu s názvem „Metodologická část“ (s. 8 – 12), nicméně student zde pouze sumarizuje, o čem budou jednotlivé kapitoly (což čtenář odvodí i z obsahu), uvádí počet narátorů (9, sám natočil pouze 3), přičemž konstatuje, že jsou z různých regionů a na závěr pak představuje možnosti archivního výzkumu (z práce samotné však není patrné, zda s nějakými archiváliemi nakonec pracoval). O narátorech se přitom dozvídáme pouze fakt, že jsou z různých regionů. Z textu není jasné, kolik let u policie vlastně odsloužili (ani kdy se narodili), jaké dosáhli hodnosti a u jakých útvarů (resp. na kterých funkcích) sloužili.

O samotném výzkumném postupu autora se pak dozvídáme pouze na základě dílčích a okrajových poznámek v textu. Jednotlivé výzkumné kroky (zejména analýza a interpretace) přitom působí značně nepřehledně a především neprůhledně, což je nejvíce patrné na tak trochu „živelním“ pojetí celého empirického oddílu.

Problémem praktické části je již samotné vymezení tématu, které je natolik široké, že by samo o sobě vydalo na celou řadu dílčích studií. V textu se tato roztržitost projevuje zejména „těkáním“ od jednoho tématu k druhému bez snahy o nějakou návaznost (přestože z obsahu čtenář může nabýt dojem, že půjde o chronologický výklad od náboru policisty až po jeho vyřazení ze služby). Z mého pohledu by bylo mnohem přínosnější, kdyby si diplomant vybral jen jedno téma a věnoval se mu dostatečně do hloubky a zasadil jej do širšího kontextu policejní práce. Nabízela se např. možnost zpracovat pouze období let 1989 – 1993 a zaměřit se na konkrétní změny ve výkonu policejní profese, roli policie oří demonstracích, včetně reflexe pozdější spolupráce s novými „typy“ policie – městské či obecní (např. Praha, květen 1992).

Práce pak postrádá ze své podstaty nejdůležitější část, kterou je analýza a interpretace získaných rozhovorů. Autor sice přináší několik vlastních postřehů, jejich však zoufale málo s ohledem na fakt, že on sám je již několik let aktivním příslušníkem Policie České republiky a měl tak jedinečnou možnost jako „insider“ kriticky srovnat informace získané z rozhovorů s vlastními zkušenostmi z praxe (např. uváděné informace o tom, že dříve bylo běžné požívat alkoholické nápoje ve službě, zatímco dnes – alespoň předpokládám – se policisté musí pravidelně podrobovat dechové zkoušce).

Abych však pouze nekritizoval; nelze upřít, že autor se do výzkumu vrhl s velkým nasazením a entuziasmem, díky čemuž je práce doslova nabita zajímavými pasážemi z rozhovorů, které umožňují čtenáři nahlédnout do každodenního (pestrého) života policistů v období tzv. normalizace, a právě v tom spatřuji její hlavní přínos. Text totiž může posloužit jako velmi dobrý výchozí bod pro další badatele zabývající se obdobným tématem. Přestože kvalita jednotlivých kapitol a podkapitol značně kolísá, najdou se i takové, které lze považovat za zdařilé – např. pasáže věnované příslušníkům SNB v éře „konzumního socialismu“ (s. 48 – 49) a především pak kapitolu o proměně trestné činnosti (s. 71 – 80). Diplomant také velmi dobře vystihl změnu v reflexi uniformovaných příslušníků u veřejnosti od normalizačních „nedotknutelných“ přes listopadové „nenáviděné“ až po transformační „směšné“.

Pořízené rozhovory a informace v nich obsažené lze považovat bezesporu za unikátní a nesmírně zajímavé. Jejich zachycení tedy bylo určitě záslužné a přínosné. Autor práce nicméně podle mého názoru podcenil metodologický návrh orálně-historického výzkumu a také v podstatě rezignoval na analýzu a interpretaci získaného materiálu. I přes uvedené výhrady však diplomovou práci **doporučuji k obhajobě a navrhuji její hodnocení známkou 3 („dobře“)**.

V Praze, dne 13. 6. 2014

Mgr. Jiří Hlaváček